

ICCAUA Proceedings Journal

Proceedings of the international conference of contemporary affairs in architecture and urbanism-ICCAUA
Volume 9 (December 2026), 2620011

ICCAUA
Proceedings Journal
<https://journal.iccaua.com/>

Journal homepage: <https://journal.iccaua.com/>

DOI: <https://doi.org/10.38027/ICCAUA2026TR0011>

The Continuity, Transformation, and Disruption of Urban Memory: A Reading on Three Republican-Era Buildings in Giresun

* ¹ Selin Karaibrahimoğlu, ² Özgür Demirkan

^{1&2}Department of Architecture and City Planning, Giresun Vocational School, Giresun University, Giresun, Turkey

¹ E-mail: selin.karaibrahimoglu@giresun.edu.tr, ² E-mail: ozgur.demirkan@giresun.edu.tr

Abstract

Received: 27.04.2026
Revised: 28.06.2026
Accepted: 01.07.2026
Available online: 10.07.2026

Copyright © 2026 by the author(s).
All rights reserved.

This article is published under an open-access model and is made available in accordance with the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY).

The publisher maintains a neutral stance concerning jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

This article has been selected and peer-reviewed for publication in this journal as part of the 9th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism, held on 7–8 May 2026 in Istanbul, Türkiye.

The aim of this study is to examine how urban memory is reproduced in the face of spatial interventions, through an analysis of the changes over time in three Republican-era buildings in Giresun. The study is structured around theoretical approaches that address urban memory through the lenses of continuity, transformation, and rupture. The buildings were analyzed using archival documents, historical and contemporary photographs, and on-site observations; they were comparatively evaluated based on criteria such as functional continuity, the level of physical intervention, duration of use, and public perception. These indicators were interpreted through timelines that allow for tracking period-specific changes. The findings indicate that the uninterrupted use of the City Hall has produced continuity in memory; the functional transformation of the Vakıf Hamam and Hotel has created an intermediate state between physical preservation and a shift in meaning; and the demolition of the City Cinema has led to a distinct rupture in urban memory. The conceptual insights derived from the Giresun case demonstrate that urban memory is a dynamic process reproduced not only through the physical presence of structures but also through their functional and symbolic continuity, and that it offers an analytical framework for broader-scale interpretations.

Keywords: Urban memory; Continuity; Transformation; Demolition; Giresun.

Kentsel Hafızanın Sürekliliği, Dönüşümü ve Kırılması: Giresun'da Üç Cumhuriyet Yapısı Üzerine Bir Okuma

Özet:

Bu çalışmanın amacı, kentsel hafızanın mekânsal müdahaleler karşısında nasıl yeniden üretildiğini, Giresun'daki üç Cumhuriyet dönemi yapısının zaman içerisindeki değişimi üzerinden incelemektir. Çalışma, kentsel hafızayı süreklilik, dönüşüm ve kırılma eksenlerinde ele alan kuramsal yaklaşımları temel alarak yapılandırılmıştır. Yapılar; arşiv belgeleri, eski ve güncel fotoğraflar ve yerinde gözlemler aracılığıyla analiz edilmiş; işlevsel süreklilik, fiziksel müdahale düzeyi, kullanım süresi ve kamusal algı gibi ölçütler üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu göstergeler, dönemsel değişimleri izlemeye olanak tanıyan zaman çizelgeleri aracılığıyla okunmuştur. Bulgular, Belediye Hizmet Binası'nın aynı işlevle kullanımının hafızada süreklilik ürettiğini; Vakıf Hamamı ve Oteli'nin işlevsel dönüşümünün fiziksel koruma ile anlam kayması arasında ara bir durum oluşturduğunu; Şehir Sineması'nın yıkımının ise kentsel hafızada belirgin bir kırılmaya yol açtığını göstermektedir. Giresun örneğinden hareketle ulaşılan kavramsal çıkarımlar, kentsel hafızanın yalnızca yapıların fiziksel varlığına değil, işlevsel ve sembolik sürekliliğine bağlı olarak yeniden üretilen dinamik bir süreç olduğunu ve daha geniş ölçekli okumalara yönelik analitik bir çerçeve sunduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Hafıza; Süreklilik; Dönüşüm; Yıkım; Giresun

1. Giriş

Mekân, kentsel bağlamda yalnızca fiziksel bir çevre değil; toplumsal deneyimlerin, gündelik pratiklerin ve kolektif belleğin/hafızanın taşıyıcısı olarak anlam kazanan çok katmanlı bir oluşumdur. Halbwachs'ın (2018) belirttiği gibi, hafıza her zaman mekânsal bir çerçevede var olur; bireysel ve kolektif hatırlama süreçleri mekân aracılığıyla somutlaşır. Benzer bir yaklaşım ile Nora (2006), hafıza mekânları kavramıyla hafızanın yalnızca anıtsal yapılara değil, gündelik yaşamın sıradan mekânlarına da kaydolduğunu ve fiziksel ile sembolik olanın etkileşimi sayesinde süreklilik kazandığını belirtir. Bu durum, en basit mekânsal ürünlerin bile kolektif hafızanın bir parçası haline gelebileceğini göstermektedir (Basa, 2015). Kentsel mekân ise zaman içinde biriken deneyimlerin, sosyal ilişkilerin ve mekânsal düzenlemelerin bir araya

gelmesiyle kentsel hafızayı oluşturur. Öyle ki aslında kentsel hafıza diye nitelendirilen ilişkilendirme, kentselliğin çekirdeği ve onu çoklu anlamlarla ayakta tutan bir bütünlük olarak tanımlanabilir (Basa, 2015). Bu bağlamda Rossi (2006), kentin zaman içinde dönüşse bile geçmişin izlerini tamamen ortadan kaldırmadığını; aksine bu izlerin yeni mekânsal düzenlemeler içinde yeniden yorumlanarak süreklilik kazandığını ifade etmektedir (Ganiç, 2016). Kentin bu katmanlı yapısı, farklı dönemlere ait fiziksel ve simgesel izleri bir arada barındırarak kentsel hafızanın oluşumuna zemin hazırlar (Çalak, 2012). Bu anlamda mimari çevre ve onu üreten toplumsal ilişkiler, kentsel hafızanın hem taşıyıcısı hem de yeniden üretim aracıdır (Mutlu ve Kaya, 2020). Ancak kentler; toplumsal, ekonomik ve politik dinamiklerin etkisiyle yaşayan bir organizma gibi sürekli dönüşüm halindedir. Bu süreçte gerçekleştirilen mekânsal müdahaleler, kimi zaman mekânların korunması ile geçmişle bugün arasında süreklilik kurarken kimi zaman da işlev değişimleri ve yıkımlar ile kentsel hafızanın sürekliliğini kesintiye uğratabilmekte ya da yeni anlamlar oluşturarak hafızanın yeniden üretilmesine neden olabilmektedir (Gürhan, 2025; Uzer, 2009). Dolayısıyla kentsel hafıza, sabit bir birikim değil; süreklilik, dönüşüm ve kırılma içinde, mekân üzerinden sürekli yeniden inşa edilen dinamik bir yapı olarak değerlendirilmelidir.

Kentsel hafızanın sürekliliği, mekânların yalnızca fiziksel varlıklarının korunmasıyla değil, aynı zamanda toplumsal pratikler ve gündelik deneyimler aracılığıyla anlamlarının yeniden üretilmesiyle sağlanabilmektedir (Uludağ ve Aycı, 2016). Bu anlamda kentin fiziksel ve anlamsal sürekliliği kent merkezinin tarihi dokusunun ve kamusal mekânlarının varlığı ile doğrudan ilişkilidir. Bunların iyi korunması kentin kolektif hafızasının açığa çıkmasına olanak sağlar (Bilsel, 2006). Bu nedenle mekânsal süreklilik, kentsel hafızanın sürekliliğini sağlayan temel unsurlardan biridir (Halbwachs, 2018). *Kentsel hafızanın dönüşümü*, mekânın fiziksel, işlevsel ve anlamsal değişim süreçleri sonunda yeni kimliklerle varlığını sürdürmesini ifade etmektedir. Çoğunlukla iyileştirme amacıyla yapılan bir müdahale olan dönüşüm, fiziksel çevrede hızlı bir değişime de neden olabilmektedir. Kentsel hafızada da dönüşüm gerçekleştiren bu müdahaleler farklı mekânsal izler oluşturabilir. Nitekim bir kentin kendi geçmişinden gelen özellikleri ile günün koşullarına göre değişen gereksinimleri uygun fiziksel ortamlarda kaynaştırılabilirse dönüşüm ile kimlik kaybı yaşanmadan tarihsel ve kültürel sürekliliği sağlamak mümkün olabilmektedir (Al, 2011). Aksi durumda, yapı fiziksel olarak varlığını sürdürebilse bile kentsel hafızadaki yeri dönüşür. Bu noktada müdahalenin niteliği önem kazanır. Dönüşüm ile kimi zaman mekânın özgün kimliğine zarar verilirken, kimi zaman da ona yeni bir kimlik kazandırmak mümkün olabilmektedir. *Kentsel hafızanın kırılması* ise mekânın fiziksel olarak ortadan kaldırılması, işlevsizleşmesi ya da toplumsal kullanım süreçlerinden kopması sonucunda kentsel hafızanın sürekliliğinin kesintiye uğraması durumunu ifade etmektedir (Forty, 2001; Halbwachs, 2018). Mekânın yıkımıyla hafızayı oluşturan elemanlardan biri de yıkılırken bir kuşaktan öteki kuşağa aktarılanlar da kaybolur. Kısacası, yeni içinde geçmiş yok olur (Tuğrul, 2014). Kentli, yıkımın yarattığı boşlukları, kentin var olan diğer imgeleriyle dolduramaz; dolayısıyla da kent, toplumsal hafızada yeni fiziksel durumu üzerinden imgesel olarak yeniden üretilir (Ganiç, 2016). Bu noktada neyin yıkıldığı ya da neyin korunduğu önem kazanmaktadır. Çünkü kentsel mekânı oluşturan, belli bir dönemin toplumsal olaylarına tanıklık etmiş, kentsel hafızada yer edinen mekânların yıkımı unutmayı başlatırken aynı zamanda da o mekânın kentsel hafızadaki etkinliğini yitirmesine neden olur (Uludağ ve Aycı, 2016). Bu bakışla, kentsel hafızanın sürekliliği, dönüşümü ve kırılmasının mekân ile kolektif hafıza arasındaki ilişkinin farklı durumlarını ifade ettiği söylenebilir.

Bu kavramsal çerçeve, kentsel mekânın yalnızca fiziksel bir varlık olarak değil, aynı zamanda kentsel hafızanın üretildiği, aktarıldığı ve kimi zaman kesintiye uğradığı bir zemin olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, Cumhuriyet dönemi yapılarının mekânsal ve toplumsal dönüşüm süreçleri; kentsel hafızanın sürekliliğinin, dönüşümünün ve kırılmasının birlikte değerlendirilebildiği önemli bir inceleme alanına sahiptir. Buradan hareketle; Anadolu'da birçok kentte olduğu gibi Giresun'da da Cumhuriyet'in modernleşme idealleri doğrultusunda inşa edilen kamu yapılarının yeni bir mekânsal düzenin, aynı zamanda yeni bir toplumsal kimliğin ve kolektif hafızanın mekânsal temsilleri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Ancak kentte inşa edilmiş bu yapıların bazıları korunup işlevlerini sürdürürken bazılarının yıkılması, işlevsizleşmesi ya da inşa amacından uzaklaşılması, kentsel hafızanın sürekliliğini zayıflatan kırılmalar; bazılarının ise varlıklarını sürdürmelerine karşın özgün anlamları ve kullanımlarının değişmesi kentsel hafızada değişime/dönüşüme neden olmuştur. Dolayısıyla, Giresun'daki Cumhuriyet dönemi yapılarının kentsel hafızanın sürekliliği, dönüşümü ve kırılması üzerinden tartışılabilir somut örnekler olarak kabul edilmesi mümkündür. Çalışma kentsel hafızanın mekânsal müdahaleler karşısındaki üretilme biçimlerini, Giresun kent merkezinde yer alan üç Cumhuriyet dönemi yapısının geçirdiği değişim üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamla çalışmada; inşa edildiği dönemin toplumsal ortamını hem fiziksel hem de anlamsal olarak temsil eden, karşılaştıkları müdahaleler sonrasında geçirdikleri süreçler ile kentsel hafızanın sürekliliği, dönüşümü ve kırılması üzerine karşılaştırmalı bir analiz yapmayı olanaklı kılan *Belediye Hizmet Binası (1949), Vakıf Hamamı ve Oteli (1954) ve yıkılan Şehir Sineması (1970)* irdelenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma kapsamında incelenen yapıların kent içindeki konumları (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

2. Malzeme ve Yöntem

Giresun, Cumhuriyet'in ilanıyla il statüsü kazanan Anadolu kentlerinden biri olarak çalışmaya konu edilmiştir. Bir Cumhuriyet kenti olma sürecinde toplumsal, topografik ve ekonomik bileşenlerin etkisiyle sahip olduğu organik dokuyu yeniden biçimlendirilmiş; modern planlama yaklaşımlarının yön verdiği uygulamalar bugünkü mekânsal formunu temellendirmiştir. Liman ve denizle kurduğu ilişki ile Şebinkarahisar yolu üzerinden çevresi ile bağlantısının güçlenmesi, fındığın tarımsal bir ürün olarak ekonomik ve fiziksel yapıya katkısı zamanla Giresun'u bölgenin önemli yerleşimlerinden biri hâline gelmiştir (Demirkan ve Karabrahimoğlu, 2018). Buna karşın Erken Cumhuriyet döneminde Ankara'ya yakın, ekonomik ve politik açıdan güçlü merkez kentlerde görülen bütüncül planlama yaklaşımlarından farklı olarak, Giresun'da daha sınırlı, tekil ve yapı odaklı müdahaleler gerçekleştirilmiştir. 1950'li yıllar, Anadolu genelinde olduğu gibi Giresun'da da yoğun nüfus hareketlerinin yaşandığı ve kentin politik, ekonomik ve toplumsal dinamiklerinin yeniden şekillendiği bir dönemdir (Tekeli, 2001). Kent bu süreçte bir yandan büyük şehirlere göç verirken, diğer yandan kırsaldan göç almıştır. Sahil yolunun ve limanın inşasıyla zamansal olarak örtüşen bu nüfus hareketliliği, ekonomik gelişimi desteklemiş; kentin gelişimi doğu-batı aksında kıyı boyunca ilerlemiştir. 1960'larda hızlı bir gelişim sürecine giren kentte yeni konut yapıları ve kamu yapılarının inşa edilmeye başlanmıştır. Bu bakışla 1930–1980 aralığı kentte pek çok kamu yapısının inşa edildiği bir dönemi tanımlar (Karabrahimoğlu ve Demirkan, 2021).

Çalışmada bu dönemde kentte inşa edilen önemli kamusal yapılardan olan Giresun Belediye Binası (1949), Vakıf Hamamı ve Oteli (1954) ve Şehir Sineması (1970) incelenmiştir. Bu yapılardan Belediye Hizmet Binası halen özgün fiziksel özelliklerini ve kamusal işlevini sürdürerek kentsel hafızanın sürekliliğini sağlayan önemli bir yapıdan biri konumundadır. Buna karşın, Vakıf Hamamı ve Oteli fiziksel özelliklerini kısıtlı bir şekilde korumaya devam ederken işlevsel sürekliliğini tamamen yitirmiş, dolayısıyla kentsel hafızada dönüşüme yol açmıştır. Şehir Sineması ise tamamen ortadan kaldırılmış, varlığını sadece anlatılar, arşivler ve görsel belgeler üzerinde sürdüren bir kayıp mekân niteliği kazanmıştır. Çalışmada yapıların her biri maruz kaldıkları mekânsal müdahaleler ve bu müdahalelerin kentsel hafıza üzerindeki etkileri bağlamında süreklilik, dönüşüm ve yıkım ekseninde, başka bir deyişle farklı hafıza durumlarının temsilleri olarak, ele alınmış ve çok kaynaklı bir okuma yöntemiyle incelenmiştir. Bu çerçevede arşiv belgeleri, özgün ve sonraki dönemlere ait fotoğraflar ve konuya ilişkin akademik yayınlar değerlendirilmiş; analizler yerinde yapılan gözlemlerden elde edilen güncel verilerle desteklenmiştir. Tüm veriler kronolojik tablolar aracılığıyla sistematik biçimde düzenlenmiş, böylece yapıların tarihsel süreç içinde geçirdiği değişim izlenebilmiştir. Bu noktada bahsi geçen karşılaşmayı pek çok ölçüt ile yapmanın mümkün olduğunu, ancak çalışmanın mekânın fiziksel boyutuna odaklandığını belirtmek gerekir. Her bir yapı; işlevsel süreklilik, fiziksel müdahale düzeyi, kullanım süresi ve kamusal algı gibi ölçütler üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş; bu değerlendirme sonucunda, kentsel müdahalelerin hem fiziksel mekân hem de kentsel hafıza üzerindeki etkileri bütüncül bir çerçevede ortaya konulmuştur.

3.Bulgular

3.1.Giresun Belediye Hizmet Binası

Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyeler halka hizmet sunmak, modern yaşamın gerektirdiği ihtiyaçları karşılamak ve ideal bir kent düzeni oluşturmak amacıyla kurulmuşlardır. Yeni dönemde “güzel kent” anlayışının Türkiye’de yayılmaya başlaması belediye hizmetlerine verilen önemi de arttırmıştır (Tekeli, 1995). Nitekim, imar faaliyetlerinin oldukça sınırlı olduğu Cumhuriyet’in ilk yıllarının ardından, 1940’lı yıllarda Giresun’da da çeşitli kamu yapıları inşa edilmeye ve kent mekânı yeniden biçimlendirilmeye başlamıştır. Yıkılan eski belediye binasının yerine 1948’de inşasına başlanarak iki yıl gibi kısa bir sürede tamamlanan ve 1950’de resmi olarak açılan (Anonim, 1973) Giresun Belediye Binası; gerek konumu ve işlevi gerekse mimari ve mekânsal özellikleri ile Cumhuriyet’in sembolik yapılarından biridir. II. Ulusal Mimarlık akımının uzantısında, çağdaş gelişmelere açık bir mimari anlayışın ürünü olarak inşa edilen yapının mimarı hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak yapının, aynı dönemlerde düzenlenen bir yarışma sonucunda seçilen ve uygulanan Mimar Nezih Eldem tarafından tasarlanan Ankara Belediye Hizmet binası (1947) (Aslanoğlu, 2011) ile arasındaki mimari ve mekânsal benzerlik dikkat çekicidir. Giresun Belediye Hizmet Binası’nın tasarımında II.Ulusal Mimarlık akımı yapılarını tanımlayan geniş saçakların, cumba benzeri çıkmaların, pencere dizilimlerinin ve oranlarının ya da kafes gibi özgün mimari ve tektonik öğelerin kullanılması bu görüşü desteklemektedir (Karaibrahimoğlu ve Demirkan, 2020). Bu özellikleriyle dönemin kamu yapılarıyla benzer bir sürecin ürünü olarak öne çıkan Giresun Belediyesi Hizmet Binası Cumhuriyet’in modernizm anlayışının öngördüğü köklü değişimin somut bir ifadesi olarak tanımlanabilecek bir yapıdır.

İnşa süreci: Dönemin belediye başkanı İsmail Naci Çimşit ve belediye meclisi üyelerinin Belediye Hizmet Binası’nın inşası konusunda Bayındırlık Bakanlığı’na yaptıkları başvurunun ardından yapının mimari projeleri hazırlanarak gerekli keşifler gerçekleştirilmiş ve ihale usulü ile inşa edilmesine karar verilmiştir (Yeşil Giresun Gazetesi, 23 Kasım 1946, Giresun). Başkanlık yaptığı dönem boyunca kenti yeni bir belediye hizmet binasına kavuşturmaya çabalayan Naci Çimşit’in kent belleğine ve gelişimine en önemli katkısıdır (Anonim, 1973). Belediye Hizmet Binası’nın projesi, dönemin mimari üretiminde, özellikle kamu yapılarının inşası konusunda ciddi bir etkinliği bulunan Bayındırlık Bakanlığı’nın Yapı ve İmar İşleri Reisliği tarafından hazırlanmıştır. Söz konusu dönemde kamu yapılarının mimarisinde egemen olan rasyonalist eğilimler Bakanlık tarafından desteklenmektedir (Hasol, 2017). Dolayısıyla bazı kaynaklarda “Karadeniz kıyısının en güzel belediye binalarından biri” (Anonim, 1969) olarak anlatılan Giresun Belediyesi Hizmet Binası, sahip olduğu rasyonalist çizgiler ile dönemin Bayındırlık uygulamalarının bir örneğidir (Karaibrahimoğlu ve Demirkan, 2020).

Fiziksel özellikleri: Giresun Belediye Hizmet Binası, kentin ana ulaşım akslarından Gazi Paşa Caddesi ile Alpaslan Caddesi’nin kesişim noktasında, kent merkezinin limana açıldığı aks üzerinde, Cumhuriyet Meydanı ve 10. Yıl Anıtı ile doğrusal düzlemde bağlantı kuran bir alanda inşa edilmiştir. Dikdörtgene yakın plan şemasına sahip, bodrum kat üzeri üç katlı bir yapıdır. Kırmızı çatılı yapı, kâğıt sisteminde inşa edilmiştir. Yapıda geniş saçaklar, katlar boyunca tekrar eden pencere oranları ve düzenleri ile birinci ve ikinci katlarda düşey düzlemde pencere aralarında yinelenen mimari elemanlar öne çıkar. Zemin katın, üst katlardan yatay bir taş silme ile ayrılması ise dönemin karakteristik bir mimari ifadesi olarak yapıya anıtsal bir nitelik kazandırır. Bununla birlikte yapının kent ölçeğiyle uyumlu mimarisinin çevresiyle kurduğu bütüncül ilişki dikkat çekmektedir. Yapının mekânsal örgütlenmesi, barındırdığı karma işlevlerin gerektirdiği doğrultuda rasyonel bir yaklaşımla kurgulanmıştır. Bu bağlamda bodrum kat depo ve kalorifer dairesi olarak düzenlenirken, zemin kat ve ikinci kat hizmet birimlerine, birinci kat ise makam odaları ile meclis toplantı salonuna ayrılmış; böylece mekânlar arasındaki işlevsel süreklilik desteklenmiştir. Ayrıca yapının kuzey-güney doğrultusunda konumlandırılan iki girişi, sokak kotundan basamaklarla yükseltilmiş ve cephe düzleminden geri çekilerek tanımlanmıştır (Şekil 2). Yapının batı cephesinde merdiveni aydınlatan düşey olarak konumlandırılmış, dikdörtgen bir aydınlık yer almaktadır (Şekil 2). Ayrıca yapının kuzey girişinin ve güney girişinin üzerinde olmak üzere iki adet, iki caddenin kesiştiği köşe noktasında ise üç adet adet olmak üzere toplam beş balkon yer almaktadır. Kuzeydeki girişin üzerindeki balkon, hitabet balkonu olarak tasarlanmıştır (Şekil 2). Taş korkuluklarla tanımlanan bu balkonlar, küçük payandalarla desteklenmiştir. Bu özellikleriyle Giresun Belediyesi Hizmet Binası, hem mimari hem de mekânsal nitelikleri bakımından II. Ulusal Mimarlık Akımı’nın izlerini taşımakta ve dönemin diğer kamu yapılarıyla benzerlik göstermektedir (Karaibrahimoğlu ve Demirkan, 2020). Ayrıca, savaş sonrası dönemde ülke genelinde inşa edilecek kamu yapılarında yerel malzemelerin tercih edildiği yaygın uygulama, Giresun Belediyesi Hizmet Binası’nın inşasında da belirleyici olmuş; yapıda, Giresun’daki bir taş ocağından çıkarılan ve Merkez Bıçakçı köyünden temin edilen kesme andezit taş kullanılmıştır (İltar, 2014).

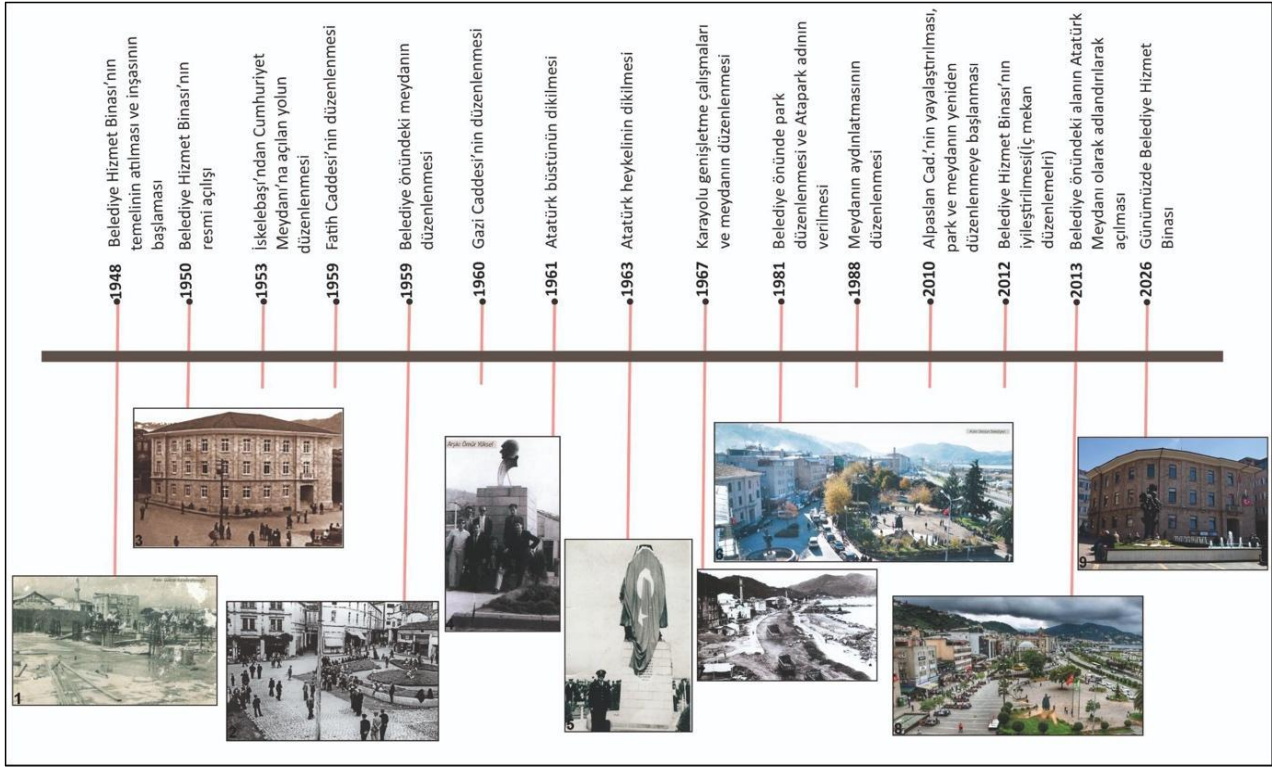

Şekil 2. Belediye Hizmet Binası’nın arka girişi, merdiven aydınlığı ve köşe (Yazarlar tarafından çekilmiştir).

Yapının zaman içindeki değişimi ve gerçekleştirilen müdahaleler: Belediye Hizmet Binası'nın inşası ve sonrasında fındık ticareti ile ilişkili olarak iskelenin öneminin artması, Belediye Hizmet Binası-Cumhuriyet Meydanı-İskele arasında hem fiziksel, hem de işlevsel ilişkiyi arttırmış, Belediye Hizmet Binası merkezli bu aks, kentin girişi konumuna gelmiştir. 1953'te İskelebaşı'ndan Cumhuriyet Meydanı'na açılan yolun düzenlenmesi ve Belediye Hizmet Binası'nın önündeki alana beton dökülerek temiz bir görünüme kavuşturulması bu aksın mekânsal sürekliliğini pekiştirmiştir (Işık Gazetesi, 3 Nisan 1953). Ayrıca Belediye Hizmet Binası'nın inşa edilmesi zamanla yapının arka cephesinden geçen Fatih Caddesi'nin önemi artırmış, 1959'da Fatih Caddesi'nde 1960'da Gazi Caddesi'nde iyileştirme çalışmaları başlatılmıştır (Karadeniz Postası, 2 Mart 1960). Bu çalışmalar, kentin yaya ve taşıt akışını düzenlemiş (Işık ve Dervişoğlu, 2011), kent içindeki farklı noktalara erişilebilirlik düzeyi arttırılmıştır. 1959'da kentin kıyı şeridinden karayolunun geçirilmesi ve aynı yıl iskelenin kapsamlı bir limana dönüştürülmesi, kentin ve kent merkezinin mekânsal kurgusunu etkilemiş; deniz ile kurduğu ilişkiyi fiziksel anlamda sınırlarken ticari anlamda dışa açılımını ivmelendirmiştir. Zamanla Belediye Hizmet Binası'nın çevresinde yer almaya başlayan yeni işlevler ve kentsel uygulamalar; yapının önündeki meydan niteliği taşımayan, tanımsız bir boşluk olarak algılanan alanın yeniden düzenlenerek, tanımlı geniş bir kamusal mekân haline getirilmesini zorunlu kılmıştır. Cumhuriyet Meydanı'nın işlevini kaybetmeye başlamasıyla, bu alan yeni bir meydan olarak düzenlenerek kentteki önemli odak noktalarından biri haline gelmiştir. 1961'de Atatürk büstünün yerleştirilmesi (Koçak, 2017), 1963'te başlatılan Atatürk Heykeli dikme kampanyası kapsamında Atatürk heykelinin dikilmesi (Yeşil Giresun, 28 Eylül 1964; Kabacaoğlu, Dervişoğlu, 2019) alana simgesel ve kamusal bir meydan kimliği kazanmıştır. 1967'de yapılan genişletme, trafik düzenleme çalışmaları ve 1969'da Fiskobirlik'in burada bir satış reyonu açması alanın meydan niteliği güçlenmiştir. 1981'de uygulanan Atapark projesi ile bu alan kent girişi kimliği kazanmış; havuz, amfiteatro ve basketbol sahası eklenmesi ile kamusal kullanım olanakları çeşitlenmiştir. Atatürk Heykeli'nin parkın doğu cephesine taşınmasıyla ise alan, tören ve kutlamaların gerçekleştirildiği bir meydan haline gelmiştir. 1988'de gerçekleştirilen aydınlatma çalışmaları (Kabacıoğlu ve Dervişoğlu, 2019) alanın akşam saatlerinde de kullanımına imkan sağlamıştır.

2010 sonrası dönemde Belediye Hizmet Binası'nın ve önünde bulunan Atapark'ın ihtiyacı karşılayamaması üzerine tadilat ve iyileştirme çalışmaları başlatılmış, bu kapsamda öncelikle Belediye yapısının hemen önünden geçen Alpaslan Caddesi'nin trafiğe kapatılarak yayalaşmasını içeren bir proje hazırlanmıştır (Yeşil Giresun, 7 Temmuz 2011). 2013'te projenin tamamlanmasının ardından Belediye Hizmet Binası'nın önünde bulunan ve Atapark'ı da kapsayan alan Atatürk Meydanı olarak adlandırılmıştır (URL 1). Bu projeye kullanım potansiyeli artan meydan, Alpaslan Caddesi'nde ve Gazi Paşa Caddesi'nde başlatılan yayalaştırma çalışmaları sonrasında tam anlamıyla bir yaya mekânına dönüşmüştür. 2012'de Belediye Hizmet Binası kapsamlı bir tadilattan geçirilmiş, iç mekândaki meclis toplantı salonu hizmet birimine dönüştürülmüş, her katın ortasında yer alan iç sofa biçimli koridorların çevresine diğer birimler sıralanarak taban ve yer döşemeleri, kapı ve pencere doğramaları değiştirilmiştir. Bu müdahalelerle iç mekân, kullanılan malzemelerin niteliği nedeniyle kısmen özgünlüğünü yitirse de, bu etki sınırlı olmuş; yapı mekânsal özgünlüğünü büyük ölçüde korumayı sürdürmüştür (İltar, 2014) (Şekil 3).

Belediye Hizmet Binası, 1950 yılında hizmete açılmasından bu yana taşıdığı modern mimari karakterle içinde bulunduğu kentsel dokuda belirgin bir konum edinmiş ve toplumsal ölçekte beğeni kazanmış nitelikli bir yapıdır. Yalnızca kentin önemli bir kentsel açık mekânını biçimlendirmekle kalmamış; aynı zamanda toplumsal ve sosyal yapıyı da etkileyerek modernitenin deneyimlendiği bir mekân olarak kentin çağdaşlaşma sürecine önemli katkı sağlamıştır. Zamanla çevresinde meydana gelen tüm değişime, dönüşüme ya da gelişmeye karşın yapı, kentsel hafızadaki yerini korumuştur. Halen kentin vitrin yapılarından biri olarak simgesel ve tarihsel önemini sürdürmektedir. Günümüzde özgün işlevine uygun olarak kullanılmaya devam edilmesi ise yapının kentsel hafızadaki sürekliliğini güçlendirmektedir.

Şekil 3. Belediye Hizmet Binası ve çevresinin zaman içindeki değişimi ve gerçekleştirilen müdahaleler (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır) (1, 3, 4, 5, 6 (Kabacaoğlu ve Dervişoğlu, 2019); 2 (Işık ve Dervişoğlu, 2011); 7,8 (URL 1); 9 (Yazarlar tarafından çekilmiştir)).

3.2. Vakıf Hamamı ve Otel

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte ivme kazanan modernleşme hareketi ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda belirgin bir dönüşüm yaratmış; bu dönüşüm kentsel mekânın yeniden biçimlenmesine yol açarken, bazı mekânsal işlevlerin ortadan kalkmasına, bazılarının ise yeniden tanımlanarak çeşitlenmesine ve yeni bir mimari dil ile kent mekânında yer almasına neden olmuştur. Bu dönemde inşa edilen konaklama yapıları da söz konusu değişimden etkilenmiş; 19.yy'ın sonlarından itibaren Anadolu kentlerinde inşa edilen geleneksel hanların yerini oteller almaya başlamıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde ekonomik canlanma ve artan ticari hareketliliğin yanı sıra ulaşım olanaklarındaki gelişme ve çeşitlenme seyahat eden kişi sayısının artmasına neden olmuş, bu durum zamanla otel sayısında artışı ve mekânsal niteliklerinde belirgin bir iyileşmeyi gerekli kılmıştır. Öyle ki 20.yy'dan itibaren kentte yer almaya başlayan otel yapılarının ilk örnekleri çoğunlukla kent merkezlerinde ya da kentin önemli akslarının üzerinde konumlandırılmıştır (Birinci ve Eldek Güner, 2021). Periferi kentlerde gecikmeli ve ardıl zamanlı olarak ortaya çıkan bu yapıların bir örneği de Giresun'da 1954 yılında temeli atılan Vakıf Hamamı ve Otel'i'dir. Hamam ve otel işlevlerini bir arada barındıran bu yapı, dönemin mekânsal ihtiyaçlarının çoklu işlevle karşılaması açısından önemli bir örnek. Aynı zamanda Giresun'da sınırlı sayıda örneği bulunan modernist yapıların erken temsilcilerinden biri olarak öne çıkan yapı, kentin modernleşme sürecine mekânsal boyutta katkı sunan nitelikli örnekler arasındadır.

İnşa süreci: Dönemin gazetelerinde, Giresun'da uzun yıllardır nitelikli bir otele ihtiyaç duyulduğuna değinen haberlere sıklıkla yer verilmiştir. Nitekim dönemin önemli yerel gazetelerinden biri olan Işık Gazetesi'nde yer alan haberlerde Vakıf Otel-Hamam inşasıyla kentte yaklaşık 20 yıllık bir beklentinin karşılandığını belirtilmektedir (Işık Gazetesi, 27 Nisan 1954). Bu anlamda, Vakıf Hamamı ve Otel'i'nin inşasıyla kentte mekânsal bir eksikliğin giderilmesinin amaçlandığı söylenebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait yapının temeli 1954 yılında dönemin milletvekillerinden Hayrettin Erkman'ın da katıldığı bir tören ile atılmıştır. Mimari bilinmeyen yapının inşasının kentin tanınmış simalarından Şekerci Aydın isimli kişi tarafından yürütüldüğü bilinmektedir. İnşa sürecine ilişkin fotoğraflar bu bilgiyi desteklemektedir.

Fiziksel özellikleri: Yapı kentin merkezinde bulunan eski yerleşim alanlarından biri olan Çınarlar Mahallesi'nde, eğitim yapılarının yoğunlukta olduğu Fevzi Paşa Caddesi üzerinde, Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nun karşısında yer almaktadır. Fevzi Paşa Caddesi ile Ali Yazıcı Sokak arasında oldukça eğimli ve dar bir arazi üzerinde, deniz manzarasına olabildiğince hakim bir yerde konumlandırılmıştır. Yapının girişi caddeden daha yüksek kotta bulunan arka cepheden, Ali Yazıcı Caddesi üzerinden sağlanmaktadır (Şekil 4). Oldukça yüksek tavanlı bir bodrum kata sahip yapının giriş cephesine her iki yan cephede bulunan merdivenler yardımıyla ulaşılmaktadır. Yapıya girişin arka cepheden sağlanması yapının yerel halk arasında "ters bina" olarak anılmasına neden olmuştur. Hamam-konaklama şeklinde işlevlendirilmiş bitişik nizamli iki kütleden oluşan yapının hamam olarak kullanılan kütlesi iki katlıdır (Şekil 4); yüksek tavana sahip bodrum katın merkezinde sekizgen formlu hamam taşı ve kubbeli ışıklık yer alırken zemin katta soyunmalık, ılıklik ve sıcaklık bölümleri sıralanmıştır. İşlevselliğin ön planda tutulduğu otel kütlesi ise üç katlıdır; bodrum katta hizmet birimleri ve mutfak; zemin katta lobi, çalışma birimleri ve birinci katta koridor boyunca sıralanan odalar yer almaktadır. Yapıya karakteristiğini kazandıran en önemli elemanlar pencereleri ve pencerelerin önünde bulunan küçük, Fransız balkonlarıdır. Yapının simetri ekseninde büyük hacimli lobi-restoran bölümleri yer alırken, bu mekânlarda daha büyük pencerelerin bulunması ve balkonların konumlandırılmış olması dikkat çekicidir (Şekil 4). İnşa edildiği dönemin mimari karakterini

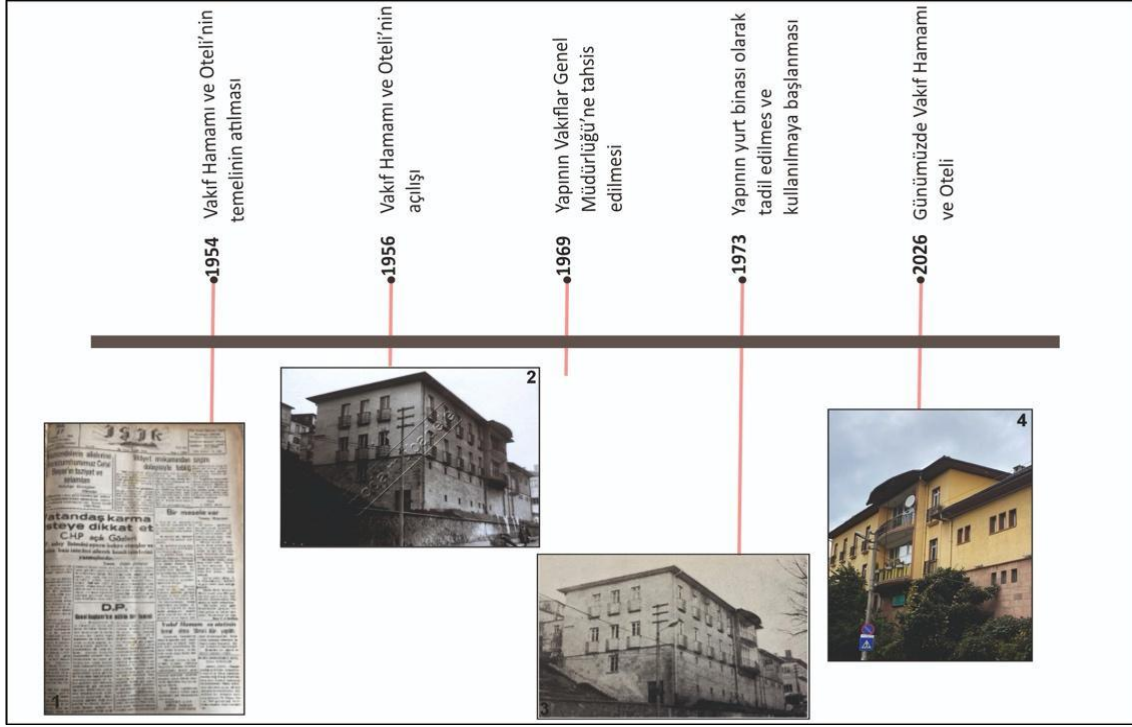
güçlü bir şekilde temsil eden yapı; yalın, gösterişsiz ancak nitelikli bir cephe düzenine, dairesel bir girişe, payandalarla taşıtılan çıkmalara ve geniş saçaklara sahiptir. Bu yönüyle geleneksel hamam mimarisinin modern dokunuşlarla birleştirildiği bir yapı olarak değerlendirilebilir. Kagir sistemde inşa edilen yapının bodrum katında, 1950’li yıllarda kentte inşa edilen sınırlı sayıdaki modernist yapının inşa malzemesi olan andezit taşı kullanılmıştır (Demirkan ve Karaibrahimoğlu, 2022).

Şekil 4. Vakıf Hamamı ve oteli girişi, kütle düzeni ve balkonları
(Yazarlar tarafından çekilmiştir).

Yapının zaman içindeki değişimi ve gerçekleştirilen müdahaleler: Yapı inşası sonrasında geçirdiği işlev değişiklikleri nedeniyle bazı fiziksel müdahalelere maruz kalmıştır. Plan düzleminde gerçekleştirilen küçük ölçekli değişiklikler, pencere doğramalarının değiştirilmesi, boya vb. yüzeysel müdahaleler gibi uygulamalara rağmen, yapının cephe karakteri büyük ölçüde korunmuştur. Bu anlamda yapının özellikle dış cephesinin günümüze değin özgün mimari karakterini koruduğunu söylemek mümkündür. Başlangıçta otel-hamam yapısı olarak inşa edilen yapının hamam bölümünün ısıtma sistemindeki yetersizlikler nedeniyle etkili kullanılamadığı; buna karşın otel bölümünün daha aktif olarak işletildiği bilinmektedir. Yapı zaman içinde; otel, hamam ve gazino, Tüccarlar Kulübü, Çocuk Esirgeme Kurumu olarak sıralanabilecek pek çok işleve hizmet etmiştir. 1969 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne 30 yıllığına tahsis edilen yapı, 1973’de tadil edilerek öğrenci yurdu olarak kullanılmaya başlanmıştır (Demirkan ve Karaibrahimoğlu, 2022). 2000’li yıllardan itibaren özel bir öğrenci yurdu olarak işletilmeye başlanan yapı, teknik yetersizliklerine rağmen günümüzde de bu işlevini sürdürmektedir (Şekil 5).

Fiziksel varlığını sürdürmesine rağmen özgün işlevini tamamen, plan kurgusunu ise kısmen yitiren yapının varlığı kentin belli bir dönemine tanıklık etmesi ve bir periferi kentinde modern mimarlığı temsil eden yapılardan biri olması bakımından önemlidir. Gerek özgün işlevi gerekse özgün mimari karakteri ile kentin kolektif belleğinin önemli bir bileşeni olan yapının, zaman içerisinde farklı işlevlerle kullanılması ve bakımsız kalması kentsel hafızadaki yerinin değişmesine/ dönüşmesine neden olmuştur. Bu süreçte kent hafızasında oluşan anlam kayması yapının yalnızca mimari bir nesne olarak algılanmasına ve özgün kimliğinin zaman içinde aşınmasına neden olmuştur. Dolayısıyla yapının farklı işlevlerle işlevlendirilmesi geçmişin okunmasını zorlaştırmakta ve kentsel hafızada süreklilik kurmasını engellemektedir.

Şekil 5. Vakıf Hamamı ve Otel'i'nin zaman içindeki değişimi ve gerçekleştirilen müdahaleler (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır) (1 (Işık Gazetesi, 27 Nisan 1954); 2 (Moda Müzayede arşivi); 3 (Anonim, 1973); 4 (Yazarlar tarafından çekilmiştir)).

3.3. Şehir Sineması

Sinema, ortaya çıktığı ilk dönemlerden itibaren yalnızca bir gösterim pratiği olarak değil; sunduğu mekân deneyimi ile de gündelik hayatın içerisinde kendine önemli bir yer edinmiştir. Cumhuriyet'in ilanının ardından hız kazanan ve kapsamı genişleyen modernleşme süreci, gündelik hayat pratiklerinde köklü bir dönüşüm yaratmış; sinema, kadın ve erkeğin bir arada film izleyebildiği bir mekân olarak, Türk modernleşmesinin yaygınlaştığı ve yeniden üretildiği bir araç olarak öne çıkmıştır (Güngör Kılıç ve Öner, 2023). Nitekim, sinema yalnızca film izleme eylemini değil, aynı zamanda mekânın kullanımına bağlı olarak gelişen sosyalleşme biçimlerini ve toplumsal etkileşim ağlarını da içeren, bir anlamda kenti besleyen bir dizi işleve de sahiptir (Öztürk, 2013). Özellikle 1950 sonrasında ivme kazanan kentleşme süreci kırsal alanlardaki yapısal çözümlerin ve kentlerdeki işgücü ihtiyacının etkisiyle hızlanmış ve kentlere yönelik yoğun bir göç süreci başlamıştır. Bu anlamda sürecin 1960'lı ve 1970'li yıllarda Türk sinemasının altın çağı olarak nitelendirilen dönemin yaşanmasına zemin hazırladığı söylenebilir. Sinemanın önemli bir ritüel, sosyalleşme, kimliklenme aracı haline geldiği bu süreçte, mekânsal anlamda da niteliği önemsenen, zengin bir hayal dünyasını taşıyan güçlü bir temsil ortamı haline gelmiştir (Uçar İlbuğa, 2018). Böylesi etkiye sahip sinema yapıları, kentsel doku ile bütünleşen, gündelik yaşamla doğrudan ilişki kuran ve mekânsal kurgusu aracılığıyla izleyiciyi davet eden özgün ve modern mimari yapılar olarak kentlerde yer almaya başlamıştır. Bu çerçevede 1970'de Giresun'da açılan Şehir Sineması'nı, modern mimarlık anlayışının izlerini taşıyan kentsel yaşamın önemli bileşenlerinden biri olarak okumak mümkündür.

İnşa süreci: 1967 yılında, Hacı Hüseyin Mahallesi Sokakbaşı mevkiinde, daha önce bir tamirhanenin bulunduğu parsel üzerinde modern niteliklere sahip bir sinema yapısının inşa edilmesine karar verilmiştir. Söz konusu yapının elektrik, kalorifer ve havalandırma projeleri Bayındırlık Müdürlüğü teknik personeli tarafından hazırlanmış; inşaat süreci ise Belediye ve İl Özel İdaresi'nin ortaklığıyla yürütülmüştür. Ancak dönemin Giresun Valisi Ali Rıza Aksu'nun, bitişik parselin satın alınarak proje alanına dahil edilmesi yönündeki talebi ve sinema arsasının yanından geçen yolun daraltılmaması gerekliliği, kamulaştırma süreçlerinin aksamasına neden olmuş; bu durum inşaatın tamamlanmasını geciktirmiştir. İnşaat sürecinin başlamasının ardından maddi imkânsızlıklar nedeniyle aksayan çalışmalar, beklenen hızda ilerleyememiştir. Yapının son aşama inşaat işleri ihale edilerek altı ay içerisinde tamamlanması ve 1968 yılında hizmete açılması planlanmış (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019) ancak maddi yetersizlikler ve aksaklıklar nedeniyle bu hedef gerçekleştirilememiş; Belediye Meclisi'nde tartışmalara konu olan yapı ancak Kasım 1969'de tamamlanabilmiştir. Yapının sinema makineleri dışındaki fiziksel eksikliklerinin giderilmesinin ardından işletme hakkı ihale ile devredilmiş; ihaleyi kazanan firmaya teknik eksikliklerin tamamlanması şartı getirilmiştir. Bu süreçte sinemanın isminin belirlenmesi amacıyla yerel bir gazete tarafından kampanya düzenlenmiş; isminin "Şehir Sineması" olması halkoyu ile belirlenmiştir (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019; Yeni Giresun, 15 Kasım 1969; Yılmaz, 2019; Yılmaz, 2025). Halk arasında "Modern Sinema" olarak da anılan Şehir Sineması, 2 Mayıs 1970 yılında açılmıştır. Sinemanın açılışı kentte geniş yankı uyandırmış ve dönemin yerel basınında sıklıkla yer bulmuştur. Yalnızca yazlık ve kışlık sinema gösterimleri için değil; aynı zamanda tiyatro, konferans gibi kültürel etkinlikler ile düğün ve çeşitli sosyal organizasyonlara da ev sahipliği yapacak şekilde tasarlanan yapı, kiralama yoluyla işletilmeye başlanmış ve kısa sürede kentin kültürel yaşamında önemli bir odak noktası haline gelmiştir (Özsoy, 2022).

Fiziksel özellikleri: Şehir Sineması, yaklaşık 700 kişi kapasitesiyle dönemin dikkat çeken kamusal yapılarından biri olmuştur. Kütle kompozisyonu, zemin +1 ve zemin +2 kattan oluşan iki ayrı hacmin birleşimiyle oluşturulmuş; bu kurgu yapının hem mekânsal organizasyonunu hem de cephe düzenini belirleyen temel bir tasarım girdisi olmuştur (Şekil 6).

Zemin +1 katlı kütlede yer alan geniş dikdörtgen açıklıklar cephede belirgin bir yatay etki oluştururken, köşede konumlanan zemin +2 katlı kütlede taşıyıcı sistem dışında kalan yüzeylerde pencere kullanılarak, dikey düzlemde daha geçirgen ve şeffaf bir ifade yaratılmıştır. Bu şeffaflık vurgusu, yapının mimari karakterini tanımlayan başlıca unsurlardan biri olarak öne çıkmıştır. Betonarme taşıyıcı sistemle ve dönemin teknik olanaklarına uygun biçimde inşa edilen yapı, o dönemde modern mimari dilin yerel ölçekteki yansımalarından biri konumundadır. Zemin katında iki dükkan bulunan yapının ana girişi, Fevzi Paşa Caddesi boyunca uzanan uzun cephesi üzerinden sağlanmıştır. Teras kat ise yazlık sinema olarak düzenlenmiş (Şekil 6); localar ve maroken koltuklarla donatılarak dönemin eğlence mekânlarına özgü bir konfor anlayışı hedeflenmiştir. Ancak, söz konusu yazlık bölüm teknik aksaklıklar nedeniyle hiçbir zaman faaliyete geçirilememiştir (Yılmaz, 2025). Yapının kışlık sinema salonu ise perde, sahne teknolojileri ve oturma düzeni açısından dönemin sinema iç mekân organizasyonlarıyla paralellik göstermiştir. Dönemin teknik donanım anlayışına göre tasarlanan yapıda kalorifer sisteminin yanı sıra soğuk hava tesisatının da bulunduğu bilinmektedir. Bu nedenle dönemin yerel basınında lüks, temiz ve şık bir sinema binası olarak tanımlanan Şehir Sineması; sahip olduğu fiziksel ve mekânsal özellikler sayesinde aynı dönemde kentte hizmet vermekte olan diğer sinemalardan ayrılan bir örnek olarak öne çıkmıştır.

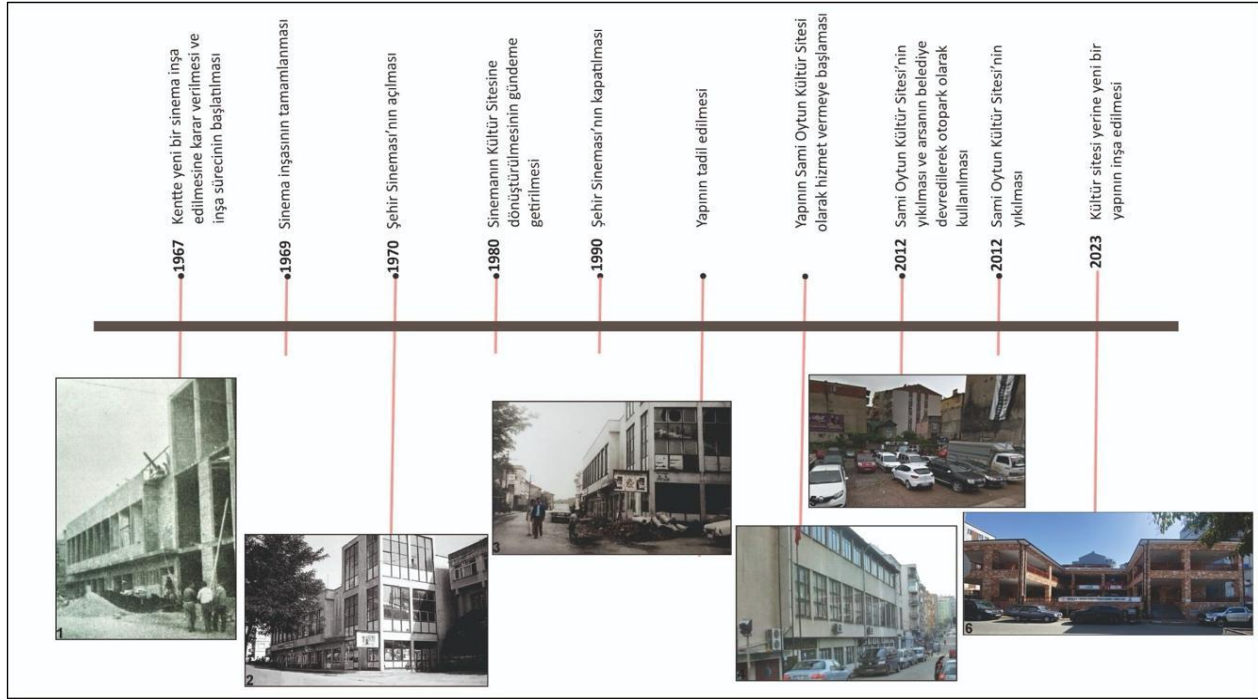

Şekil 6. Şehir Sineması kütle kurgusu ve üst kat görüntüsü
(Tuncer Dervişoğlu arşivi, Gökalp Kabacaoğlu arşivi).

Yapının zaman içindeki değişimi ve gerçekleştirilen müdahaleler: Şehir Sineması, açıldığı dönemden itibaren Giresun halkı tarafından yoğun ilgi görmüştür. Bu durum kentteki sinema kültürünün canlılığını artırırken, mevcut sinemalar arasındaki rekabet ortamını da belirginleştirmiştir (Yılmaz, 2019; Özsoy, 2022; Yılmaz, 2025). Saray ve Lale sinemalarına kıyasla daha yüksek fiyat politikası ve sunduğu görece lüks mekân düzeni ile özellikle kentin üst gelir grupları tarafından tercih edilen bir eğlence mekânı olarak öne çıkmıştır (Yılmaz, 2025). 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında dönemin valisi tarafından yapının kültür sitesine dönüştürülmesi gündeme getirilmiş; bu doğrultuda sinema 1990 yılında kapatılmıştır (Özsoy, 2022). Kapatılmasını ardından kapsamlı bir tadilat süreci geçiren yapının teras katının kapatılarak genişletildiği anlaşılmaktadır. Tadilat sonrasında, Sami Oytun Kültür Sitesi adıyla yeniden işlevlendirilen yapı aynı yıl içerisinde Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir. Ancak bu yeni kullanım sürecinde, sivil toplum kuruluşlarının etkinlikleri için ücret talep edilmeye başlanması, kültürel üretim ve erişim üzerinde sınırlayıcı bir etki yaratmış; bu nedenle planlanan pek çok tiyatro oyunu sahnelenememiş, konser etkinlikleri iptal edilmiştir (Dervişoğlu ve Kabacaoğlu, 2019).

Zamanla kullanım yoğunluğu azalan yapı, yerine yeni bir kültür sitesi inşa edileceği gerekçesiyle 2012 yılında yıkılarak arsası belediyeye devredilmiştir. Bu süreçte Giresun, uzun süre nitelikli bir kültür merkezi eksikliği yaşamış; tiyatro ve konser gibi etkinlikler için uygun mekân bulmakta güçlük çekmiştir. Bir süre otopark olarak kullanılan söz konusu parsel üzerinde yeni bir kültür merkezi inşa edilmesine yönelik girişimler gündeme gelmiş olsa da bu projeler hayata geçirilememiştir. Sonuçta 2023 yılında, bodrum katında otopark, zemin ve birinci katlarında ticari birimlerin yer aldığı yeni bir yapı inşa edilmiştir. Mimari kimliği, yapım kalitesi ve mekânsal kurgusu bakımından tartışmalı olan bu yapı, üst katında Musiki Cemiyeti'nin faaliyet gösterdiği, alt katlarında ise dükkanların bulunduğu karma kullanımlı bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir (Şekil 7).

Şehir Sineması'nın yıkılması, kentin sosyal ve kültürel yaşamında önemli bir boşluk yaratmış; yalnızca bir yapının ortadan kalkmasının ötesinde, belirli bir döneme ait gündelik yaşam pratiklerinin ve kolektif deneyimlerin de kesintiye uğramasına neden olmuştur. Yapının yokluğu, parselin uzun süre atıl kalması ve sonrasında inşa edilen yeni yapının özgün bir mekânsal ve anlamsal süreklilik kuramaması, kentsel bellekte belirgin bir kırılma yaratmış; mekânın temsil ettiği anlam zayıflayarak azalmıştır.

Şekil 7. Şehir Sineması'nın zaman içindeki değişimi ve gerçekleştirilen müdahaleler (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır) (1, 3, 4 (Kabacaoğlu ve Dervişoğlu, 2019); 2 (Tuncer Dervişoğlu arşivi); 5 (URL 2); 6 (Yazarlar tarafından çekilmiştir)).

4. Tartışma

Çalışma kapsamında incelenen Belediye Binası, Vakıf Hamamı ve Otel ile Şehir Sineması benzer tarihsel ve toplumsal dinamiklerin belirleyici olduğu bir dönemde üretilmiş yapılardır. Ancak kentsel hafızadaki konumları ve bu konumun zaman içerisindeki değişimi açısından ayırmaktadırlar. Yapıların inşa süreçleri, fiziksel özellikleri, zaman içindeki değişimleri ve müdahale biçimleri incelendiğinde bu ayırışmanın sadece fiziksel değişimlerle açıklanmasının yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakışla Tablo 1'de yapılar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş; inşa edildikleri dönemde ve günümüzdeki kentsel konumları, kamusal mekân ilişkileri, temsil ettikleri, müdahale biçimleri; simgesel anlamları, işlevsel süreklilikleri, mekânsal süreklilikleri, mimari özgünlükleri, kullanım durumları ve kentsel hafızadaki yerleri gibi birbirleriyle ilişkili çok katmanlı dinamikler üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 1: Yapıların karşılaştırmalı analizi (Yazarlar tarafından hazırlanmıştır).

		Belediye Hizmet Binası (1949)	Vakıf Otel ve Hamamı (1954)	Şehir Sineması (1970)
İnşa edildiği dönemde	Kentsel konum	Kent merkezinde, meydanla güçlü ilişki	Önemli kent içi yol güzergahı üzerinde	Önemli kent içi yol güzergahı üzerinde
	Kamusal mekân ilişkisi	Güçlü kamusalılık	Sınırlı kamusalılık	Yoğun kamusalılık
	Temsil ettiği	Devlet temsili modern	Günlük yaşam pratiklerinde modern	Kültürel üretim odaklı modern
	Müdahale biçimi	Sınırlı, uyumlu, iç mekân odaklı	Parçalı, yeni işlevlere uygun, nitelsiz, iç mekân odaklı	Yıkım ve yeniden yapım
Günümüzde	Simgesel anlamı	Güçlü ve süreklilik gösteren anlam	Azalan ve belirsizleşen anlam	Silikleşmiş anlam
	İşlevsel süreklilik	Özgün işlev sürüyor	İşlev değişimi/ dönüşümü	İşlevsel süreklilik yok
	Mekânsal süreklilik	Mekânsal süreklilik sürüyor	Mekânsal süreklilik sürüyor	Mekânsal süreklilik yok/yıkım
	Mimari özgünlük	Büyük ölçüde korunmuş	Kısmen korunmuş	Ortadan kalkmış
	Kullanım durumu	Devam eden kamusal kullanım	Azalan kullanım	Kullanım yok
	Kentsel hafızadaki yeri	Süreklilik	Dönüşüm	Kırılma/kopuş

Tablo 1’de görüldüğü üzere; Belediye Hizmet Binası’nın kentsel hafızada süreklilik göstermesi fiziksel varlığını korumasının yanı sıra, bir kamu yapısı olarak taşıdığı mimari dili; güçlü ve süreklilik gösteren simgesel anlamı ve işlevsel sürekliliği ile ilişkilidir. Tüm bu bileşenler yapının kentsel hafızadaki yerini belirgin biçimde güçlendirmiştir. Vakıf Hamamı ve Otel ise fiziksel varlığını korumasına ve kentin önemli bir ulaşım güzergahı üzerinde yer almasına rağmen kentsel hafızadaki yerini kaybetmekte ve zamanla değersizleşen bir mimari nesneye dönüşmektedir. Yapının özgün işlevini kaybetmesi ve bu nedenle kamusallığının sınırlanması, iç mekân odaklı ve niteliksiz müdahalelere maruz kalması, anlamsal bütünlüğünün zayıflamasına neden olmuştur. Bu yönüyle bir yapının sadece fiziksel varlığının korunmasının kentsel hafızada süreklilik sağlanmasında yeterli olmadığını örneklemektedir. Şehir Sineması ise fiziksel varlığını günümüze değin sürdürememiş bir yapıdır. Bu durum kentsel hafızada bir kırılmaya hatta kopuşa neden olmuştur. Yapının yıkılması yalnızca fiziksel bir kayıp yaratmamış; aynı zamanda dönemin kolektif sosyalleşme biçimleri ve kültürel üretim ortamı da kesintiye uğramıştır. Bu yönüyle Şehir Sineması’nın geçirdiği süreç bir yapının yıkılmasının kentsel hafıza üzerindeki çok yönlü etkilerini örneklemesi açısından önemlidir.

Yapıların geçirdikleri süreçler irdelendiğinde aralarındaki farklılaşmayı belirleyen en temel unsurun müdahale biçimi olduğu anlaşılmaktadır. Belediye Hizmet Binası’na yönelik sınırlı, iç mekân odaklı ve ilk işlevine uyumlu müdahaleler, mekânsal kurgusunun ve temsil gücünün büyük ölçüde korunmasını sağlarken; Vakıf Hamamı ve Otel’inde görülen iç mekân odaklı, yeni işlevlere uyum sağlama amaçlı ancak niteliksiz müdahaleler, yapının hem işlevsel hem de anlamsal bütünlüğünü aşındırmıştır. Şehir Sineması’nda ise müdahalenin yıkım olması, sürekliliğin gerek mekânsal gerekse anlamsal olarak tamamen ortadan kalkmasına yol açmıştır.

Bulgular, kentsel hafızanın sürekliliğinin yalnızca fiziksel varlık ile sağlanamayacağını; işlevsel süreklilik, simgesel anlam ve müdahale biçimi ile yakından ilişkili dinamik bir sürecin söz konusu olduğunu göstermektedir. Bu noktada özellikle müdahalenin niteliğinin, yapının kentsel hafızadaki konumunu etkilediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla koruma fiziksel, işlevsel, simgesel boyutlarıyla sağlandığı ve doğru müdahalelerle gerçekleştirildiği durumlarda kentsel hafıza güçlenmekte; kısmen sağlandığı durumlarda zayıflamakta, hiçbirinin var olmadığı durumlarda ise bir kırılma yaşanmaktadır. Ancak bu ilişkinin her zaman doğrusal bir düzlemde gerçekleştiği de söylenemez. Nitekim Vakıf Hamamı ve Otel fiziksel varlığını sürdürürken, işlev değişikliğiyle hafızada bir dönüşüme neden olmuş; Şehir Sineması ise yıkılmasına rağmen halen kente ilişkin kaynaklarda adı geçen, görsellerine yer verilen bir yapı olarak kentsel hafızadaki yerini tamamen kaybetmemiş, ancak bir kopuş yaşanmasına neden olmuştur.

5. Sonuç

Giresun’da, Cumhuriyet sonrası dönemde inşa edilen üç kamu yapısı irdelenmiş; modern mimarlık mirası ile kentsel hafıza arasındaki ilişkinin çok katmanlı bir yapıya sahip olduğu ortaya konulmuştur. Öte yandan kentsel hafızanın fiziksel bir varlık ya da yokluk durumu ile açıklanamayacak, çok değişkenli ve dinamik bir süreçte üretildiği; belli bir döneme ait yapıların süreklilik, dönüşüm ve kopuş kavramları ekseninde okunmasının, kentsel hafızayı anlamak açısından açıklayıcı bir zemin sunduğu anlaşılmaktadır. Bu bakışla, özellikle periferi kentlerde modern mimarlık mirasının korunmasına yönelik yaklaşımların yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Günümüzde koruma kararları çoğu zaman ekonomik dinamiklerin ve siyasal kararların etkisiyle parçalı ve yapı ölçekli müdahalelere indirgenmekte; bu da korunması gerekli kentsel dokularda kültürel sürekliliğin, kentsel hafızanın ve kimliğin zedelenmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle, fiziksel sürekliliğin yanı sıra işlevsel sürekliliği destekleyen, kamusal kullanımı güçlendiren ve yapının kentliyle kurduğu ilişkiyi sürdüren bütüncül koruma yaklaşımlarına ihtiyaç duyulduğu açıktır.

Teşekkür

Fotoğraf arşivlerini kullanmamıza izin veren Tuncer Dervişoğlu’na ve Gökalp Kabacaoğlu’na teşekkür ederiz.

Finansman

Bu araştırma, kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen herhangi bir kuruluştan özel bir hibe almamıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemektedir.

Veri Erişilebilirlik Beyanı

Bu çalışmada üretilen veya analiz edilen tüm veriler bu makalede yer almaktadır.

Kurumsal Etik Kurul Onayı Beyanı

Uygulanamaz.

CRedit Yazar Katkı Beyanı

Kavramsallaştırma: S.K., Ö.D.; Metodoloji: A.N., B.K.; Yazım – ilk taslak: S.K., Ö.D.; Yazım – gözden geçirme ve düzenleme: S.K., Ö.D.; Görselleştirme: S.K., Ö.D.; Danışmanlık: S.K., Ö.D.; Tüm yazarlar nihai makaleyi okumuş ve onaylamıştır.

Kaynakça

- Al, M. (2011). Kentte bellek yıkımı ve kimlik inşası – Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı bağlamında bir inceleme. *Idealkent*, 4, 22–36.
- Anonim. (1969). *Giresun*. Türk Ansiklopedisi (Cilt 17).
- Anonim. (1973). *Cumhuriyetin 50. yılında Giresun: İl yyllığı*.

- Aslanoğlu, İ. (2011). 1928–1950 arasında Türkiye’de mimarlık gelişmeleri. *Cumhuriyetin Mimarlık Mirası Sempozyumu*, 35–45.
- Basa, İ. (2015). Kentsel hafızanın sürdürülebilirliği: Bir mimarlık stüdyosu deneyimi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(15), 27–42. <https://doi.org/10.18603/std.11220>
- Bilsel, C. (2006). Kentsel dönüşüm, çözülen kentler ve parçalanmış kamusal alan. *Mimarlık*, 327.
- Birinci, N. & Eldek Güner, H. (2021). Konaklama yapılarının tarihsel süreçteki gelişimi. *Tasarım Kuram*, 17(33), 87–106. [doi: 10.14744/tasarimkuram.2021.75437](https://doi.org/10.14744/tasarimkuram.2021.75437)
- Çalak, I. (2012). Kentsel ve kolektif belleğin sürekliliği bağlamında kamusal mekânlar: ULAP Platz örneği. *Tasarım + Kuram*, 8(13), 34–47.
- Demirkan Ö. & Karaibrahimoğlu S. (2022). Vakıf hamamı ve oteli. *DOCOMOMO Türkiye Poster Sunuşları Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XVII Bildiri özetleri içinde*, (ss.50), 25-26 Kasım 2022.
- Demirkan, Ö. & Karaibrahimoğlu, S. (2018). Tarımsal bir ürün olarak fındığın Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Giresun kent mekânına yansımaları. *İdealkent*, 9(25), 856–884.
- Dervişoğlu, T. & Kabacaoğlu, M.G. (2019). *Giresun belediyesi ve başkanları (1869-2014)*. (Ed. S. Balcı & G. İltar). Giresun Belediyesi Yayınları.
- Forty, A. (2001). Introduction. In A. Forty & S. Küchler (Eds.), *The art of forgetting*. Bloomsbury.
- Aziz Amen, M., & Nia, H. A. (2018). The dichotomy of society and urban space configuration in producing the semiotic structure of the modernism urban fabric. *Semiotica*, 2018(222), 203–223. <https://doi.org/10.1515/sem-2016-0141>
- Ganiç, K. (2016). *Kentsel yapılar üzerinden bir mekânsal bellek okuması: Atatürk Kültür Merkezi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi].
- Güngör Kılıç, E., & Öner, R. V. (2023). Erken Cumhuriyet döneminde Türk modernleşmesi, gündelik hayat ve sinema ilişkisine Lefebvreci bir bakış. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 64, 36–59. <https://doi.org/10.47998/ikad.1333149>
- Gürhan, N. (2025). Mekânsal hafızayı kaybetmek: Kentsel dönüşüm, mekân ve hafıza ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Hafıza*, 7(2), 261–279. <https://doi.org/10.56671/hafizadergisi.1821316>
- Halbwachs, M. (2018). *Kolektif hafıza* (B. Barış, Çev.). Heretik Yayınları.
- Hasol, D. (2017). *20. yüzyıl Türkiye mimarlığı*. Yem Yayınları.
- Işık Gazetesi*. (1953, 3 Nisan).
- Işık Gazetesi*. (1954, 27 Nisan).
- Işık, A., & Dervişoğlu, T. (2011). *Ey gidi Giresun*. Özyurt Matbaacılık.
- İltar, G. (2014). *Giresun kültür envanteri*. Dönence Basım.
- Karadeniz Postası*. (1960, 2 Mart).
- Karaibrahimoğlu, S. & Demirkan, Ö. (2020). *The signature of the Republic in city hall*. N. Narlı vd. (Ed.), *The paradigmatic city IV* içinde, (ss.158-169). Mentora Yayınları.
- Karaibrahimoğlu, S. & Demirkan, Ö. (2021). Cumhuriyet modernleşmesinin periferideki tanıkları: Giresun kamu yapıları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 10(2), 278–297. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.876676>
- Koçak, C. (2017). *Osman Fikret Topallı Giresun günlükleri II*. Alfa Basım.
- Mutlu, E. & Tanrıverdi Kaya, A. (2020). Bellek mekânlarının hatırlama ve unutulma döngüleri çerçevesince belirlenmesi: Düzce örneği. *Düzce University Journal of Science and Technology*, 8(1), 891–914. <https://doi.org/10.29130/dubited.634455>
- Nora, P. (2006). *Hafıza mekânları* (M. Özcan, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Özsoy, M. (2022). *Pavlidis’ten Uğur’a Giresun’da sinemanın toplumsal tarihi (1914-1990)-yeni sinema tarihi çalışmaları, yöntemler-yaklaşımlar*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Öztürk, S. (2013). Türkiye’de sinema mekânlarını sözlü tarih üzerinden anlamak. *Milli Folklor*, 25(98), 19-31.
- Tekeli, İ. (1995). Bir modernite projesi olarak Türkiye’de kent planlaması. *Ege Mimarlık*, 16, 51-55.
- Tekeli, İ. (2001). *Modernite aşılırken kent planlaması*. İmge Kitabevi.
- Tuğrul, S. (2014). AVM’li hatırlama ve unutma. *Moment Dergi*, 1(2), 16–33. <https://doi.org/10.17572/moment.396946>
- Uçar İlboğa, E. (2018). 1960-1970’li yıllarda Antalya’da sinema izleme deneyimleri. *İlefler*, 5(1), 61-90.
- Uludağ, Z. & Aycı, H. (2016). Modernin güçlü sahnesi: Erken Cumhuriyet dönemi Ankara’da kolektif belleğin inşası ve toplumsal unutma süreci. *İdealkent*, 7(20), 746–773.
- URL 1. (2026, 2 Nisan). Giresun Belediyesi. *Resmi web sitesi*. <http://www.giresun.bel.tr>
- URL 2. (2026, 10 Nisan). Google Haritalar. *Resmi web sitesi*. <https://www.google.com/maps>
- Uzer, E. (2009). Kültürel miras ve unutmak / Hatırlama üzerine notlar. İmkan Mekân (Der.), *Kamusal Mekânda Bellek – Yuvarlak Masa Söyleşileri I*, 8-9. http://tr.imkanmekan.org/files/bellek_kitapcik.pdf [12.12.2025].
- Yeni Giresun*. (1969, 15 Kasım).
- Yeni Giresun*. (1969, 5 Eylül).
- Yeşil Giresun*. (1946, 23 Kasım).
- Yeşil Giresun*. (1964, 28 Eylül).
- Yeşil Giresun*. (2011, 7 Temmuz).
- Yılmaz, A. (2019). *Dr. Ali Naci Duyduk’un hayatı ve faaliyetleri* (Tez No. 563294) [Yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi].
- Yılmaz, A. (2025). Giresun’da sinema faaliyetleri (1914–1980). *Asya Studies*, 9(31), 235–248. <https://doi.org/10.31455/asya.1627729>